

Prețul legăturilor de carte în însemnările din fondul CRV al Bibliotecii Academiei Române din Cluj-Napoca¹

Dr. OTILIA URS
Biblioteca Academiei Române,
Filiala Cluj-Napoca

Abstract

*Binding Prices Identified in Notes within the ORB Fund²
at the Library of the Romanian Academy, Cluj-Napoca Branch*

The present article contains information about the prices of book bindings. These items of information were taken from certain notes within the Old Romanian Book Fund at the Library of the Romanian Academy, Cluj-Napoca Branch. The Fund which embodies 1538 copies of old books contains 20 notes with information about the price, the year and the place of the bindings. The data are presented in charts. These are important sources for documentation as far as the prices of book bindings are concerned. Nevertheless, this subject is very little studied by the specialized literature.

Keywords: *Old Romanian Book; the price of book binding; The Library of the Romanian Academy, Cluj-Napoca Branch.*

Alcătuirea catalogului de carte românească veche din Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca a revelat, dincolo de valoarea culturală a tipăriturilor prezentate și descrise, informații conexe industriei tipografice. Dintre acestea pot fi amintite prețul cărților, prețul legăturilor de carte,

¹ Acest studiu este finanțat din grantul Consiliului Național al Cercetării Științifice, CNCS-UEFISCDI, cod proiect: PN-II-ID-PCE-2011-3-0314 (This work was supported by a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS - UEFISCDI, project number PN-II-ID-PCE-2011-3-0314).

² The ORB Fund = The Old Romanian Book Fund.

prețul hârtiei, proprietățile succesive ale cărților, circulația tipăriturilor, evenimentele culturale, sociale sau familiale, atitudinile cititorilor față de faptul cultural reprezentat de aparițiile tipografice etc. Toate aceste informații se regăsesc în conținutul însemnărilor de carte, însemnări care abundă în cuprinsul cărților românești vechi din biblioteca amintită.

În literatura de specialitate studiul legăturilor de carte constituie un capitol aparte în cercetarea cărții românești vechi. Prin specificul lor, acestea aparțin atât istoriei cărții, în general, cât și istoriei artei.

Informațiile referitoare la practica legătoriei și la prețul legăturilor de carte sunt foarte rare, însemnările de carte fiind printre puținele surse de informare referitoare la aceste aspecte.

Se cunoaște faptul că produsele tipografice, respectiv cărțile, se vindeau în caiete, fără legătură, așa cum ieșeau din tipar, formă numită *in crudo*, după care posesorii lor plăteau realizarea legăturilor în ateliere specializate. Acestea puteau să funcționeze în incinta tipografiilor în care se tipăreau cărțile sau în afara acestora, constituind o întreprindere separată de activitatea tipografică propriu-zisă. Din aceste motive, prețul final al unei cărți legate era ridicat, deoarece, nu de puține ori, prețul legăturii era tot atât de mare sau chiar mai mare decât prețul cărții *in crudo*.

Cu toate că, în spațiul românesc, se cunosc puține date despre modul de funcționare al atelierelor de legătorie și despre prețurile practicate de acestea, este de presupus că activitatea meșterilor legători se intensifică odată cu dezvoltarea activității tipografiilor, iar prețul legăturilor era influențat în mod direct de mai mulți factori cum sunt: calitatea materialului din care se realiza legătura, preferințele proprietarului, volumul cărții, destinația cărții, valoarea cărții, priceperea meșterului legător etc., factori care și-au pus amprenta asupra prețului final al legăturilor.

Studiul asupra modului de realizare a legăturilor cărților românești vechi arată că acestea sunt în toate cazurile individualizate și nu aparțin unei realizări în serie, așa cum se practică astăzi. Modul de realizare artistică, unicitatea și vechimea acestora fac ca legăturile cărților în discuție să prezinte o importanță deosebită sporind, în consecință, valoarea cărții românești vechi.

Conținutul însemnărilor referitoare la prețul legăturilor de carte din fondul studiat vorbește despre localitatea în care s-a realizat legătura, despre legător și despre preț, iar, în unele cazuri, și despre legături succesive datorate deteriorării. Lipsa precizărilor referitoare la legăturile succesive face ca în multe cazuri să fie greu de stabilit dacă prezenta legătură este sau nu cea originală.

În fondul CRV din Biblioteca Academiei din Cluj-Napoca se află un număr de 1.538 de exemplare de carte veche. Dintre acestea numai 20 de exemplare conțin însemnări complete (preț, an, loc) referitoare la prețul legăturilor de carte.³ Prin urmare, în conținutul prezentului studiu au fost consemnate acele însemnări care menționează în primul rând costul legăturilor, la acesta asociindu-se, acolo unde este cunoscut, locul și anul în care s-a realizat legătura cărții.

Din cele prezentate în tabelul de mai jos se poate observa că nu întotdeauna anul tipăririi coincide cu anul în care cartea a fost legată, de unde se poate deduce că tipăritura respectivă a beneficiat târziu de o legătură sau a avut legături succesive datorită uzurii. De asemenea, localitățile menționate în însemnările de preț pot fi localitățile de domiciliu ale posesorului cărții și/sau a meșterului legător. În oricare dintre aceste cazuri, acestea vorbesc despre circulația tipăriturilor respective, contribuind la stabilirea ariei de răspândire a acestora.

Despre prețul legăturilor se poate spune că este în unele cazuri foarte mare. Spre exemplu, *Liturghii*, București, 1729, a fost legată cu 7 zloți; *Triod*, București, 1768, cu 12 zloți și jumătate sau 12 florini și jumătate etc. Moneda în care sunt exprimate prețurile este cea a perioadei și a zonei respective în care s-a efectuat legătura, însemnările prezentate nefăcând referire la achitarea prețului legăturii în diverse bunuri, ceea ce nu este exclus în alte cazuri.

³ Vezi însemnările complete referitoare la prețul legăturilor de carte la Otilia Urs, *Catalogul cărții românești vechi din Biblioteca Academiei Române din Cluj-Napoca*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, la cotele și f./p. indicate în tabelul de mai jos.

Toate aceste observații care se desprind din analiza legăturilor de carte, din contextul acțiunilor tipografice și ale atelierelor de legătorie, precum și din conținutul însemnărilor de preț contribuie la cunoașterea practicilor în privința legăturilor de carte oferind posibilitatea conturării imaginii de ansamblu a acestei activități complementare activității tipografice.

Tipăriturile, prețul legăturilor, localitățile și anii în care acestea au fost efectuate, așa cum reiese din însemnările existente în fondul cercetat, sunt prezentate în tabelul următor. În cuprinsul acestuia se precizează și cota la care se află cartea respectivă în bibliotecă, precum și fila sau pagina pe care se găsește însemnarea referitoare la prețul legăturii. Enumerarea însemnărilor se face după criteriul cronologic al tipăriturilor în care acestea se află, astfel:

Nr. crt.	Titlul cărții	Prețul legăturii	Anul	Locul	Cota	Fila / pagina
1.	<i>Molitvenic</i> , Bălgrad, 1689	1 florin și 20 crăițari	1866	Brebu, Maramureș	CRV 151	Foaia de gardă de la început
2.	<i>Catechism</i> , Sâmbăta Mare, 1726 ⁴	60 horgoși	1865	-	CRV 396	Foaia de gardă de la început.
3.	<i>Liturghii</i> , București, 1729	7 zloți ⁵	1818	-	CRV 141	Foaia de gardă 1 ^v de la început.
4.	<i>Liturghii</i> , București, 1729	7 zloți	1819	Sibiu ⁶	CRV 141	Foaia de gardă 1 ^r de la sfârșit - Foaia de

⁴ Însemnarea aparține lui Victor Mihály de Apșa.

⁵ Această sumă este plătită pentru legarea unei *Liturghii* și a unui *Octoih* despre care nu se spune nimic mai mult.

⁶ S-a legat în tipografia lui Ioan Barth.

						<i>gardă 2^r de la sfârșit.</i>
5.	Octoih , București, 1730	5 [?] zloți	1819	Sibiu	CRV 451	<i>Forțaț 1.</i>
6.	Chiriacodromion , București, 1732	3 florini	1870	Șomcuta Mare	CRV 1011	<i>Forțaț 1 și Foaia de gardă de la început.</i>
7.	Antologhion , București, 1736	1 taler	-	-	CRV 1070	<i>F. 406^v.</i>
8.	Strastnic , Blaj, 1753	3 coroane	1911	Blaj	CRV 173	<i>Foaia de gardă 3^v de la început.</i>
9.	Învățătura creștinească , ed. a III-a, Blaj, 1756 ⁷	60 horgoși	1865	-	CRV 238	<i>Foaia de gardă 1^r.</i>
10.	Molitvenic , Râmnic, 1758 ⁸	2 florini și 80 horgoși	1888	-	CRV 520	<i>F. albă 1^r de la început.</i>
11.	Triod , București, 1768	12 zloți și jumătate	1861	Săcădate	CRV 250	<i>F. 6^r- F. 12^r.</i>
12.	Triod , București, 1768	12 florini și 30 horgoși		Besinbacu	CRV 250	<i>F. 13^r- F. 25^r.</i>
13.	Ceaslov , Râmnic, 1787	35 bani	-	-	CRV 1128	<i>F. 394^v.</i>
14.	Horvat Nichita, Poslanie sau dreaptă oglindă a păcii ,	80 horgoși	1889	-	CRV 314	<i>Foaia de gardă de la început.</i>

⁷ Însemnarea aparține lui Victor Mihály de Apșa.

⁸ *Idem*.

	dragostii și unimii , Viena, 1787 ⁹					
15.	Molitvenic , Râmnic, 1793	7 lei și 20 parale	-	Vădini [?]	CRV 1135	<i>Foaia de gardă de la început.</i>
16.	Biblia , Blaj, 1795	3 corone	1907	Satmar	CRV 4	<i>Fila de gardă de la început.</i>
17.	Bobb Ioan, Carte de învățături creștinești , Partea I-III, Blaj, 1805-1806	17 [...]	-	Boereni	CRV 1318	<i>Foaia de gardă de la început și Foaia de gardă de la sfârșit.</i>
18.	Maior Petru, Istoria pentru începutul românilor în Dachia , Buda, 1812 ¹⁰	1 florin și 50 crăițari	1865	-	CRV 305	<i>Foaia de gardă de la început.</i>
19.	Psaltire , Mănăstirea Neamț, 1817	1800 [...]	1818	Botoșani	CRV 1210	<i>F. liminară 2r- Fila liminară 4r.</i>
20.	Psaltire , Brașov, 1827	30 horgoși	1830	-	CRV 343	<i>Forțaț 1.</i>

⁹ *Idem.*¹⁰ *Idem.*